

Др Душко В. Певуља¹
flf.unibl.org

ПРВИ МОДЕРНИ ЛИТЕРАТ СРПСКИ Тихомир Остојић о Јовану Стерији Поповићу

Сажетак: У раду се детаљно анализира расправа књижевног историчара Тихомира Остојића посвећена Јовану Стерији Поповићу. Настала на основу предавања одржаног у Матици српској поводом двоструке Стеријине годишњице, она представља вриједан прилог проучавању дјела овога писца и један од најбољих радова који је Остојић уопште написао. Остојић сагледава књижевноисторијски статус Стеријиног опуса и његов значај у токовима српске књижевности, истиче жанровску разноврсност његовог дјела, освјетљава његова тежишна поетичка својства те успоставља, у оквирима једног богатог и разноврсног стваралачког комплекса, поуздан вредносни поредак. Поред наведене студије, узети су у разматрање и краћи написи Тихомира Остојића о Стерији, као и портрет који је овај заслужни проучавалац наше књижевне прошлости о њему сачинио у својој Историји српске књижевности из 1923. године.

Кључне ријечи: Јован Стерија Поповић, Тихомир Остојић, поетика, жанровска разноврсност, вредносни поредак, књижевноисторијски статус.

¹ dusko.pevulja@flf.unibl.org

Поводом двоструке годишњице Јована Стерије Поповића – стогодишњице рођења и педесетогодишњице смрти² – на Светог Саву 1906. године, Тихомир Остојић³ је одржао бесједу на свечаној сједници Књижевног одељења Матице српске. Годину дана касније, на уводном мјесту 241. свеске *Лейхойиса Майицие срјске*, на основу ове бесједе, очигледно проширене и преобликоване, објављена је обимна расправа под насловом „О Јовану Стерији Поповићу“, једна од најбољих коју је овај књижевни историчар написао. У публикованој текстуалној варијанти, само су уводни и закључни дио задржали форму бесједе, уобичајног жанра који

се користи у наведеним приликама. Између тих „оквира“, на око двадесет страница текста, аутор доноси свеобухватан приказ Стеријиног живота и рада, чије оцјене и увиди ни до данас нису изгубиле релевантност.

Остојићу је очигледно била добро позната структура бесједе као класичне форме усменог казивања. Најприје је истакнут пригодни повод и бесједничково сједињавање са слушаоцима. Остојић наглашава: „Сабрасмо се на овај свечани дан, у овом старом просветном храму, да му чувствима поштовања прекадимо гроб и учинимо полувековни помен“⁴. У уводном дијелу он још неколико пута апострофира слу-

2 Истим поводом, Стојан Новаковић је објавио књижевноисторијску студију под насловом *Јован Сјеријин Појовић 1806–1856*. Иако превасходно професор и историчар књижевности, Тихомир Остојић је као прилежан културни хроничар и књижевни критичар у *Лейхойису Майицие срјске* (књига 244), представио ову Новаковићеву монографију. Значај књиге коју приказује Остојић прије свега види у њеном исправљању неправде према Стерији „који као да је неко време био заборављен и забачен“. У вријеме објављивања, Новаковићева монографија била је најобимније дјело које је до тада написано о писцу *Романа без романа*. У рецепцији Стеријиног дјела, примјећује Остојић, она представља „корак унапредак у објашњавању овога писца“, посебно када је ријеч о спољашњој страни његовог живота и рада (биографији и библиографији). У тексту се описује свих седам цјелина ове књиге и на крају изриче похвална оцјена о њој: „Ова студија г. Новаковића је добит за нашу науку, она је досад најбоља монографија о Ј. Ст. Поповићу, те је стога нашим читаоцима препоручујемо“. Види: Тихомир Остојић: *Пишања срјске књижевности XVIII и XIX века*, приредила Милица Ђуковић, Ново Милошево 2018. Године, стр. 402–406.

3 Тихомир Остојић (Мали Семиклуш, 1865–Беч, 1921.) завршио је основну школу у родном мјесту, гимназију у Новом Саду (са одликом матурирао у јуну 1884. године). Четворогодишње студије српског и њемачког језика завршио је у Пешти (1884–1888) и једногодишње студије славистике у Бечу (1888–1889). Двадесет и двије године био је професор Српске православне велике гимназије у Новом Саду. Обављао је дужност секретара Матице српске (1911–1915) и уредника њеног најстаријег књижевног гласила *Лейхойиса Майицие срјске* (1912–1914). Пред крај живота (1921) постављен је за декана новооснованог Филозофског факултета у Скопљу. Код Вагрослава Јагића је докторирао у Бечу 1908. године са радом „Манастирске године Доситеја Обрадовића“. Био је дописни члан Српске краљевске академије наука и уметности. Тихомир Остојић је објавио следеће књиге: *Срјска књижевност од Велике сеоде до Доситеја Обрадовића* (1905), *Доситеј Обрадовић у Хойову* (1907), *Живот Доситеја Обрадовића* (1911), *Студије о Бранку Радичевићу* (1918), *Историја срјске књижевности* (1923), *Захарија Орфелин – живот и рад му* (1923), *Срјска грађанска лирика*, саприређивач Владимир Ђоровић (1926). Посљедње три књиге објављене су послје ауторове смрти, а приредио их је Владимир Ђоровић.

4 Тихомир Остојић: „О Јовану СТ. Поповићу“, *Лейхойис Майицие срјске*, књига 241, Нови Сад 1907. године, стр. 1.

шаоце, постижући тиме сугестивну убједљивост казивања. Затим, према канонској структури уводног дијела бесједе⁵, говорник најављује тему излагања, сугеришући значај Јована Стерије Поповића, чије име „данашњем нараштају није непознато“, а дјело представља „саставни дио опћег језичког блага народног“. Најзад, пред претенциозном обавезом да писца замашног опуса и великог значаја „целог оживи“, у једној прије свега свечарској прилици, бесједник уводни дио окончава функционалним топосом скромности („Да га својом слабом вештином изнесем пред вас“).

Почетак завршног дијела бесједе Остојић везује управо за наведени топос скромности, наглашавајући да у кратким оквирима предвиђеног времена није било могућно у потпуности одговорити задатој обавези. „За потпуно обухватање теме није ово прилика“, разложно закључује

Остојић, ефектно ове ријечи илуструјући цитатом из *Кир-Јање*: „Све сос мера“. Према структурним начелима бесједе Остојић, на крају, још једном, наглашава врлине и одређене слабости Стеријиних књижевних дјела, понављајући да је ријеч о писцу који је у своје вријеме био велики, а чији значај ни у моменту обиљежавања стогодишњице рођења и педесетогодишњег помена, није потамнио.

У првом одјељку текста Остојић доноси преглед живота и рада Јована Стерије Поповића, у чијем средишту је Стеријин недовршен аутобиографски запис, који се чува у Матици српској а који је први пут штампан управо у овој Остојићевој студији⁶. Поред биографских података које је исписао сам Стерија, усљед чега је неупитна њихова аутентичност, од посебне драгоцености је у овој на срећу сачуваној биљешци су неки од кључних момената из пишчеве

5 У готово свим уџбеницима и приручницима из реторике истичу се ове функције уводног дијела бесједе: привлачење наклоности и пажње слушалаца те најваљивање предмета и истицање значаја повода бесјеђења. Када је ријеч о завршетку бесједе говорник је у обавези да заокружи казивање и основну мисао још једном изложи, овога пута сажето и ефектно. Види: Сима Аврамовић: *Rhetorike tehnice: vештиина беседништва и јавни насјуй*, Београд 2008. године, стр. 249–265.

6 Остојићева заслуга је и у томе што је, архивским истраживањима, чије је вриједности као књижевни историчар добро знао и непрестано подсећао, открио важну појединост из Стеријине биографије у тексту „Прилог биографији Ј. СТ. Поповића“. Наиме, након пензионисања (1853) привременог директора и старог професора Новосадске гимназије Игњата Ђорђевића, њен Патронат се писмено обратио Стерији и позвао га да прихвати дужност директора ове просвјетне установе. Наречени писмени позив није сачуван, али јесте Стеријин кратки одговор, који Остојић објављује у овом своме прилогу. Приједлог за постављење на мјесто директора Новосадске гимназије Стерија не прихвата, а као главни разлог наводи своје тада већ озбиљно нарушено здравље: „Здравље моје, и дојако непостојано и слабо, сада је тако порушено, да свако подуже напрезање, особито у часовима, не по расположењима духа изабранима, но опредјељењима потребним звања, немогућним чини“. У вријеме када је упућен овај позив, напомиње Остојић, Стерија је један од најугледнијих књижевника свога доба, не пропуштајући да нас информише да су у Патронату били владика Платон Атанацковић и др Јован Хаџић. Види: Тихомир Остојић: *Пијања српске књижевности XVIII и XIX века*, стр. 247–249.

духовне биографије. Посебно треба издвојити његову дјечачку страст за читањем, *Библију* као прву лектуру те, уз помоћ мајке, рано учење старог словенског језика, што је Стерији отворило увид у раније слојеве српске језичке баштине. Стерија нас информише и колику „глад“ ка читању су код њега изазивали Видаковићеви романи, које ће касније у *Роману без романа* ненадмашно пародирати те колику је „ползу“ имао од рано савладане Мразовићеве граматике. Клица критичности према властитом дјелу код Стерије се јавила већ на почетку стваралачког пута, што потврђује његово незадовољство првом својом драмом под насловом *Свешислав и Милева* (1827), коју ће прерадити и поново објавити двије деценије доцније у Београду (1848). Предан важним пословима утемељења националних научних и културних институција и професури, Стерија саопштава да и у моментима највеће заузетости није напуштао књижевни рад и мисао о њему.

Биографске и библиографске податке послје 1846. године, посљедње коју обухвата поменути Стеријин аутобиографски напис, Остојић реконструира користећи се другим изворима. Његова допуна углавном се своди на набрајање, по хронолошком реду објављивања, главних Стеријиних дјела. Стеријину

биографију Остојић зналачки заокружује описом Стеријине личности који је сачинио Милан Ђ. Милићевић: „Био је средњега стаса и слаба састава; лева рука му је била сува, још у детињству његову почела се сушити. Зато га је отац хтео дати на берберски занат, који се и брзо учи и лако ради. Али Јован, тежећи за науком, није гледао ни на слабост свога тела, ни на сиромаштину очеве касе, него је, учећи туђу децу, себе до краја школовао и изобразио“, а затим и оцјеном коју је о Стерији изрекао А. Јанковић 1848. године: „Способности врло добре, владања примерно моралног, и опхожденија сваке похвале достојног“⁷.

У наредној цјелини, Остојић, на основу бираних упечатљивих показатеља освјетљава културноисторијски контекст прве половине деветнаестог вијека, сматрајући овај период једним од најважнијих у нововјековној историји српскога народа. Стерија, каже он, „припада снажној српској генерацији“ која је у нареченом временском одсјеку извршила препород православног дијела српског народа у књижевности, култури и, уопште, у духовном животу. Остојић подвлачи стадијални карактер препорода код Срба, наглашавајући како су његову завршну фазу, која се одиграла у првој половини деветнаестог вијека, претходно при-

⁷ Тихомир Остојић: „О Јовану СТ. Поповићу“, стр. 6.

премали Захарија Орфелин, Јован Рајић, Доситеј Обрадовић, митрополит Стеван Стратимировић и други. Да се започети препородни процес оконча посебна је заслуга Вука Караџића, који је утицао на изградњу духовне самосвијести и из ње производећег самоспознања, јер се само на том ступњу националног духовног развитка могу „и нове идеје добро асимиловати“.

На невеликом простору Остојић показује како је до промјене културне и духовне оријентације дошло дјеловањем више појединаца у многим областима, међу собом изразито различитих и самосвојних, у неким погледима и ставовима непомирљивих. При томе, један од кључних историјских чинилаца био је политички покрет Срба у Шумадији (Српска револуција 1804–1815), који ће кроз неколико деценија резултирати стварањем самосталне српске државе. Важни чиниоци овог покрета су Давидовићеве *Новине*, које почињу излазити у Бечу, Новосадска гимназија, која окупља младе професоре, међу којима и једног од водећих слависта, Павела Јозефа Шафарика, затим Матица српска и њен *Летопис*, итд. Остојић, који књижевноисторијске процесе сагледава са свијешћу о тачкама њихових резултантних пресека, каже да се приликом освјетљавања овога периода исувише инсистира на супрот-

ностима између Вука Караџића и Јована Хаџића, и да је једно од главних питања које је било предмет спора, „реформа буквице и правописа“, у овако дубинским духовним мијенама, „одвећ спољашња и формална ствар“. Ако се напори најистакнутијих појединаца из прве половине деветнаестог вијека сагледају са неопходне временске дистанце (поред споменутих, Остојић не губи из вида ни Милована Видаковића, Лукијана Мушицког, Симу Милутиновића Сарајлију и друге), онда ће се видјети да су они, упркос свим међусобним разликама, дио истог националног, културног и књижевног, *ипрекрејшања*. Различити погледи, схватања, идејна стремљења и концепције, путеви и правци су, зналачки уочава Остојић, „знак диференцирања, а диференцирање знак развијања“⁸. У дјеловању те „нове генерације“ Стерији припада, према Остојићевој књижевноисторијској оптици, сасвим изузетно мјесто: „Ја бих рекао, да је он наш први модерни литерат у правом смислу те речи. Он је, без сумње, најмодернији међу савременим белетристима. Остали су или имитатори или народни песници. Он је асимиловао европске писмености највише и најбоље. Говорили су и говоре да је он у својим књижевним делима много позајмљивао, чак га оптужују плагирањем. У буквалном

⁸ Исто, стр. 9.

смислу се ове тврдње никако не могу примити. Све се своди на то да је он много учио и научио. Дабогме, опажа се утицај школе. Па баш то и значи да је он најмодернији међу савременим белетристима. Модеран бити у нашој књижевности и данас скоро да значи толико колико могу учити и научити и добро асимиловати. А тек онда? А кад сам рекао да је он најмодернији међу савременим белетристима, мислио сам на ове његове списатељске особине: има хумора, има ироније и сатире, он није наивно огрезнуо у стварима и предметима, него уме да се вине над њих, да с висине пушта свој поглед преко њих, да резонује о њима. Ни код једнога писца савременог не налазимо ове особине у таквом високом ступњу као код њега. Доказе томе можемо показати нарочито његов *Роман без романа* који је, може бити, до данас једино дело своје врсте у нашој књижевности⁹.

Описујући и детаљније анализирајући Стеријин опус, Остојић врши његову занимљиву систематизацију. Тачно примјећује да се у пишевим „мањим радovima“, који су знатније обожени субјективизмом, изразитије очитују ауторов темперамент и поглед на свијет. Корпус тих „мањих радова“, према Остојићу, сачињавају сатирично-хумористични чланци, пјесме

и *Роман без романа*. И иначе најмање убједљив као тумач поезије, Тихомир Остојић погрешно интерпретира Стеријине пјесме и не уочава главна својства оних које детаљније обрађује. Без намјере да правдамо овог књижевног историчара, треба примјетити да је и већина тумача Стеријине поезије послје њега, песимистичку црту видјела као њено најизразитије обиљежје. Оно што је у Стеријином посматрању човјекове природе и његове историје за Остојића песимизам, утемељен на његовом наводном конзервативизму, чисти је реализам и израз трезвеног погледа на ток историјских кретања. Чувене Стеријине ријечи из предговора *Роману без романа*, које гласе: „Мојим критицима, антикритицима, момусима, зојилима и свима којег му драго чина и достојанства рецензентима јавити морам, да је главнија черта мога темперамента меланхолија“¹⁰, експлицитно објашњавају његов доживљај свијета, који је меланхоличан, а не песимистичан. Остојић цитира тај драгоцен аутопоетички став, али га не коментарише и не разумијева на правилан начин.

Занимљиво је да, према Остојићевом виђењу, Стеријин песимизам врхуни у пјесми „На смрт једног с ума сишавшег“, у којој је обрађена тема помраченог ума, та-

9 Исто, стр. 9–10.

10 Исто, стр. 12.

ко карактеристична за српске предромантичаре из прве половине деветнаестог вијека¹¹. Песимизам јесте једна од полазних претпоставки пјесничких умотвора Јована Стерије Поповића, али песимистичке импликације никад нису иманентне њиховим крајњим семантичким исходиштима. Као израз самосвојних погледа на философију историје, човјекову природу и судбину, Стеријини поетски ставови се не могу позитивистички објашњавати његовом животном резигнацијом и тешко нарушеним здрављем, како то чини Остојић, поткрепљујући своју анализу свједочењима Јована Суботића. Ипак, и поред наведених интерпретативних превида, једну важну димензију Стеријине поетике Остојић тачно уочава и лијепо формулише: „Поповић је већину песама написао последњих десетак година својега живота. То је, дакле, поезија зрела човека¹². У њој превлађује рефлексивност, у њој нема страсти, љубавних песама и нема. Само жар-

ка љубав према српству пламти кроз ове стихове, па и тај пламен често пригушује туга за пропалом величином српском. И некадашња сила српска је доказ како је све нестално на свету, како на све вреба из заседе смрт и пропадање“¹³.

Извор Стеријине сатире је у његовом проницљивом уочавању несклада у људској природи и понашању. Књижевно уобличена у различитим жанровима та запажања носе и различита естетичка зрачења. Док је у *Даворју* пјесник често резигниран и депримиран, у *Милобрукама*, хумористично-сатиричним чланцима, он је иронијски надмоћан, тачно примјећује Остојић. Опису и анализи *Романа без романа* он посвећује свега један пасус, након којег, међутим, слиједе закључци који су и данас валидни. Најприје се ово дјело књижевноисторијски сагледава као преурањено, због чега је остало незапажено и без утицаја, упркос „својим сјајним особинама“. Афирмативан суд о

11 Метафизика смрти и помрачени ум представљају учестале теме предромантичког пјесничког регистра. Поред Вићентија Ракића, Милована Видаковића, Јована Дошеновића, Луке Милованова, Јована Пачића и Саве Мркаља, назначену тему је, како је уочио Милорад Павић, управо у пјесми „На смрт једног с ума сишавшег“ обрадио и Стерија. У *Историји српске књижевности: Предромантизам*, овај књижевни историчар слједећим ријечима тумачи наведену пјесму: „Стерија у том песничком сусрету са поремећеним није видео само његову несрећу, него је сасвим неочекивано упозорио на положај умоболног који је имун у приликама кад други трпе бол (смрт мајке, тамница, увреде)“. Види: Милорад Павић: *Историја српске књижевности: Предромантизам*, Београд 1991. године, стр. 76. 12 Када је Српска књижевна задруга у години свога оснивања (1892) објавила Стеријину једину пјесничку књигу, она није имала нарочитог одјека, мало је кога, по Остојићевим ријечима, „загријала“. Стеријино *Даворје* била је тек трећа књига новоосноване Српске књижевне задруге и треба примјетити да оно није било, како погрешно наводи Остојић, „целокупно издање Поповићевих песама“. Приређивач Љубомир Стојановић, у односу на *Даворје* из 1854. године, изоставља осам Стеријиних превода Хорацијевих ода те пјесму „Смрт у различном виду“. Види: Јован Стерија Поповић: *Даворје*, приредио Миодраг Матицики, Вршац 1993. године, стр. 129–130.

13 Исто, иста страна.

овом Стеријином дјелу, који изриче Остојић, скоро да нико до данас није поновио са толико убијеђености у његову вриједност: „А баш то је оно што *Роман без романа* уздиже не само над књигама својега доба, него и над осталим делима Поповићевим. Савременицима, а и потомцима, је умакло с колико гипкости и танке осетљивости ради дух у овом делу, псевдокласици не осетише да се ова фабуле не тиче само шаблонских састављача романа него и њих“¹⁴.

Иако добро уочава главне особине Стеријине поезије, опширније анализира неке од најбољих пјесама, ни Остојић на њих не гледа благонаклоно, очигледно због изразите песимистичке димензије њихове. С друге стране, анализирајући Стеријине краће радове, *Роман без романа* и нарочито комедије, аутор се користи естетичко-критичким приступом, усмјерен превасходно ка њиховим унутрашњим умјетничким својствима. Остојић је тачно увидио тематску везу између Стеријиних краћих хумористичко-сатиричних списа и његових комедија, а затим о комедиографском раду овога писца изнио веома одређен суд: „Добро погођени типови, тачно цртање карактера, fino посматрање, то су литерарне врлине, које ће га, вјероватно, још дуго одржати на српској позорници“¹⁵.

У завршној цјелини расправе, истовремено кулминативном моменту бесједничког предлошка, Остојић разматра Стеријине „веће радове“, трагедије и комедије. Он најприје даје један сажет, али ванредно тачан историјат позоришта код православних Срба, који су се, изузимајући ђачку драму са почетка осамнаестог вијека, крајем овога стољећа угледали на њемачку, потом и на италијанску књижевност. Стеријин драмски рад нарочито добија на важности ако се сагледа у контексту сиромашне историје нашег позоришта његовог времена. Аутентични театар није се, наглашава он, могао засновати посрбљеним текстовима, туђим карактерима који су, истина, говорили са сцене српским језиком, али нису могли бити довољан залог за заснивање националног позоришта. Непроцјењива Стеријина заслуга за српску драму и позориште је стварање домаћег репертоара, што посредством његових драмских текстова на сцену излази српски свијет, са свим својим националним препознатљивостима.

Узимајући за мјерило литерарни критеријум, Остојић Стеријине комедије ставља изнад његових трагедија. Међу пишчевим савременицима није било сагласности око вриједности његових дјела припадајућих овим жанровима.

14 Исто, стр. 14.

15 Исто, стр. 19.

За Јована Ристића Стерија је био успјелији као „трагички писац“, док је Јован Суботић сматрао да је његово дјело „срећније било на пољу шале“. Цијенећи, попут Суботића, знатно више Стеријин комедиографски рад, Тихомир Остојић критички одговорно и озбиљно износи бројне недостатке његових драмских текстова. Започињући рад на трагедијама, писцу су недостајали „и искуство, и зрелост, и образовање“. Ипак, ни у потоњим дјелима овога жанра, писац не достиже „висок ступањ уметничке вештине“. Остојић је у својој оцјени неумољиво прецизан: „Није ни у једној својој трагедији успио да трагичности да чист и снажан израз“¹⁶. Експлицитно негативну оцјену Остојић поткрепљује низом снажних аргумената: „Психологија је уопће недостатична, карактери бледи и неизрађени, често су силуете без дубљег душевног живота, или погрешне конструкције песникове. Реторика и фразе често замењују истинито цртање и психолошку анализу. Апстрактност карактера се види већ и по том што често налазимо у трагедијама или анђеле или ђаволе – људи нема! И техника је несавршена, радња трома и без драматске оштрине. Интриге су доста наивне, и ако се често приказују с великим жубором“¹⁷.

У комедијама, као и у хумористично-сатиричним записима, Стерија главне теме преузима из српског грађанског живота свога времена, због чега су му ликови живљи и увјерљивији. У средишту његових комедиографских остварења, као њихов кључни комични потенцијал, стоји несклад између жеља и стварности, док у тематском смислу Стерију посебно привлаче брачна неискреност и културна извјештаченост. Остојић укратко описно представља *Лажу и њаралажу*, *Кир-Јању*, *Злу жену*, *Покондирену шикву*, *Женидбу и удадбу* те *Београд некад и сад*. Стеријине комедије, посматране са литерарне стране, одликује добра композиција, оригинално приказивање типова, оштар посматрачки дар, вјешто обликовање карактера те мноштво слика „суровог реализма“.

Остојићев текст о Јовану Стерији Поповићу објављен је када је дјело овога писца, последије заборавља у који је пало у посљедњим деценијама деветнаестог вијека, канонизовано као класична национална литерарна вриједност и када српска наука о књижевности, поред високих оцјена о укупном опусу, посебно издваја његове комедије и поезију. Остојићев допринос том канонизовању био је значајан због

16 Исто, стр. 17.

17 Исто, стр. 18.

тога што је указао на вансеријску вриједност и значај Стеријиног *Романа без романа*.¹⁸

*

У постхумно објављеној *Историји српске књижевности* (1923) Тихомир Остојић је уобличио садржајан и прецизан књижевноисторијски портрет Јована Стерије Поповића, настао сажимањем његовог текста о овом писцу из 1907. године. Тај портрет значајан је и због тога што се завршава коначним судом о обрађиваном писцу, коме би и данас тешко било додати неку значајну и нову појединост, упркос томе што је Стерија у протеклих стотину година био један од најчешће проучаваних српских писаца. Остојић пише: „Ј. Ст. Поповић је знаменита појава у нашој књижевности. У своје доба

он је био један од најобразованијих књижевника и добро познат с драмском уметношћу. Прве четири комедије су му комедије карактера, у којима црта типове српског друштва и исмева у њима страсти и настраности; остале комедије су комедије нарави у којима приказује настраност друштва и људске душе уопште. Добре особине његових драма су: жива радња, разноликост појава, лепа дикција; слаба страна: недовољна мотивација радње и често нетачна психологија, у комедијама су настране осбине покашто тако увеличане да лица изгледају као карикатуре. Он је познавао велике драмске писце Шекспира и Молијера. Али, иако је иза њих заостајао у драматској вештини, ипак је дао драме од којих многе ни до данас нису изгубиле вредност“¹⁹.

КОРИШЋЕНА ЛИТЕРАТУРА

Остојић, Т. (2018). *Пишања српске књижевности XVIII и XIX века*. Ново Милошево: Банатски културни центар.

Остојић, Т. (1923). *Историја српске књижевности*. Београд: Издавачка књижарница Геце Кона.

Остојић, Т. (1907). О Јовану Ст. Поповићу. *Летопис Матице српске*, свеска 241, 1–22. Нови Сад: Матица српска.

Стерија, Ј. Поповић. (1993): *Даворје*, приредио Миодраг Матицки, Вршац: Књижевна општина Вршац.

Павић, М. (1991). *Историја српске књижевности: Предромантизам*. Београд: Досије.

Грдинић, Н. (2006). „Западњак и славјанофил“, *Дела Јована Стерије Поповића*. Београд: Драганић.

18 Види о томе детаљније: Никола Грдинић: „Западњак и славјанофил“, у књизи *Дела Јована Стерије Поповића*, Београд 2006. године, стр. 711-726.

19 Тихомир Остојић: *Историја српске књижевности*, Београд 1923. године, стр. 258–259.